ecogroen advies

‘Ecologisch onderzoek herinrichting Gammelkerbeek te Saasveld - Gammelke’

Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Flora- en faunawet

COLOFON

Titel: **'Ecologisch onderzoek herinrichting Gammelkerbeek te Saasveld - Gammelke'**
Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Flora- en faunawet

Projectcode: 07380
Status: Eindrapport
Datum: 7 maart 2008
Auteur: Ing. M. Wallink
Eindredactie: Drs. I. Veeman
Veldonderzoek: Ing. M. Wallink, ing. M. van der Sluis & ing. J. Lindenholz
Opdrachtgever: DLG regio Oost
Contactpersoon: Dhr. T. Tünnissen

EcoGroen Advies BV
Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64
F: 038 423 64 65
I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2008)
Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Wallink, M. (2008). Ecologisch onderzoek herinrichting Gammelkerbeek te Saasveld- Gammelke; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Flora- en faunawet. Rapport 07-380. EcoGroen Advies, Zwolle.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting en conclusies

1 Inleiding 1
1.1 Aanleiding en doelstelling 1
1.2 Situatie 1
1.3 Algemene opzet en werkwijze 1

2 Flora en fauna van het onderzoeksgebied 3
2.1 Methode 3
2.2 Flora 3
2.3 Zoogdieren 4
2.4 Broedvogels 9
2.5 Amfibieën 12
2.6 Reptielen 13
2.7 Vissen 13
2.8 Ongewervelden 14
2.9 Weekdieren 15

3 Geraadpleegde bronnen 16

Bijlagen
I ..... Begrenzing onderzoeksgebied
II ..... Soortenlijst
III ..... Inventarisatiekaart Das
IV ..... Inventarisatiekaart Buizerd, Havik, Bosuil en Eekhoorn
V ..... Inventarisatiekaarten Veldspitsmuis
VI ..... Inventarisatiekaart Grote bonte specht
VII ..... Inventarisatiekaart Bermpje
VIII ..... Factsheet Bermpje
IX ..... Wettelijk kader

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Aanleiding en doelstelling

In opdracht van DLG regio Oost (contactpersoon dhr. T. Tünnissen) heeft EcoGroen Advies BV een ecologisch onderzoek uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet. Deze beoordeling is noodzakelijk ten behoeve van een ruimtelijke onderbouwing voor de herinrichting van een traject van de Gammelkerbeek in Twente (Overijssel).
De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet.

Aangetroffen en te verwachten soorten

Uit het ecologische onderzoek komen de volgende zaken naar voren:

- In het onderzoeksgebied zijn enkele laag beschermde planten of bedreigde planten van de Rode Lijst aangetoond of te verwachten. Zwaarder beschermde soorten worden niet verwacht;
- Vaste verblijfplaatsen van vleermuizen ontbreken. De voorgenomen plannen hebben ook geen nadelige gevolgen voor mogelijk aanwezige vlieg- en/of jachtroutes en foeragerende vleermuizen;
- Op de rand van het onderzoeksgebied is een kleine burcht aangetroffen van de strikt beschermde Das. Ook zijn vraatsporen aangetroffen van de middelhoog beschermde Eekhoorn;
- De strikt beschermde Veldspitsmuis is ondanks gericht onderzoek met life-traps niet aangetoond in het onderzoeksgebied en wordt zodoende ook niet verwacht. Geschikt biotoop voor de strikt beschermde Waterspitsmuis en de middelhoog beschermde Steenmarter ontbreekt binnen het plangebied;
- Verspreid in het plangebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende laag beschermde zoogdiersoorten aangetoond en te verwachten waarvoor automatisch vrijstelling geldt;
- In en in de nabijheid van het onderzoeksgebied zijn nestbomen en horsten aangetroffen van respectievelijk de ontheffingsplichtige soorten Grote bonte specht, Buizerd en Havik;
- Het plangebied en de nabije omgeving vormt geschikt broedgebied voor vogels van bos en struweel en weidevogels waaronder enkele soorten van de Rode Lijst;
- Laag beschermde amfibieënsoorten als Bastaardkikker, Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander zijn zowel voortplantend als overwinterend te verwachten. Zwaarder beschermde amfibieënsoorten worden niet verwacht;
- In een groot gedeelte van de Gammelkerbeek is de ontheffingsplichtige vissoorten Bermpje gevangen;
- Er zijn geen reptielen of beschermde ongewervelden aangetoond of te verwachten.

Eindconclusies

- Schade aan Bermpje kan niet voorkomen worden en zodoende is het aanvragen van een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk;
- Zeer waarschijnlijk worden enkele nestbomen van de Grote bonte specht gekapt. In dat geval is het aanvragen van ontheffing noodzakelijk;
- Het wordt aangeraden wordt om te onderzoeken tot welk niveau het water in de retentiebekken komt te staan, in hoeverre het grondwaterniveau gaat stijgen en in welke mate dit negatieve effecten kan hebben op de kleine dassenburcht. Indien schade optreedt aan de burcht is namelijk een ontheffing vereist met de daaraan gebonden voorwaarden;
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor 1 maart en na eind juli. Overigens wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum;
- Om verstoring t.a.v. Buizerd te voorkomen is het van belang dat binnen het broedseizoen van Buizerd, dat loopt van 1 maart – 30 juli, geen verstorende werkzaamheden worden uitgevoerd binnen een straal van ca. 100 meter van de nestlocatie;
- Het is van belang om werkzaamheden in het verruigde broekbos uit toe voeren buiten het broedseizoen van Bosuil en Groene specht dat loopt van 1 februari – eind juli;
- Nader onderzoek, uitgevoerd door een ter zake deskundige, moet uitwijzen of (potentiële) nestlocaties van de ontheffingsplichtige Eekhoorn en Ransuil verdwijnen;
- Nader onderzoek, uitgevoerd door een ter zake deskundige, moet uitwijzen of nestlocaties van de ontheffingsplichtige Zwarte kraai verdwijnen;
- Voor de in het plangebied voorkomende laag beschermde flora, amfibieën en grondgebonden zoogdieren geldt automatisch vrijstelling en is geen ontheffing nodig. Om schade aan kleine zoogdieren en amfibieën te minimaliseren is het wenselijk – indien de planning van de activiteiten dit toelaat – werkzaamheden in het plangebied zoveel mogelijk uit te voeren in de periode september- december (mits vorstvrij).

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding en doelstelling

In opdracht van DLG regio Oost (contactpersoon dhr. T. Tünnissen) heeft EcoGroen Advies BV een ecologisch onderzoek uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet. Deze beoordeling is noodzakelijk ten behoeve van een ruimtelijke onderbouwing voor de herinrichting van de Gammelkerbeek in Twente (Overijssel).

In verband met de op 1 april 2002 in werking getreden Flora- en faunawet, is het noodzakelijk om vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen en andere activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats.

In het voorliggende onderzoek worden de mogelijke consequenties in beeld gebracht van de beoogde plannen in en nabij de Gammelkerbeek en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet.

1.2 Situatie

Binnen de Landinrichting Saasveld - Gammelke zijn de beoogde inrichtingswerkzaamheden in 1998 vastgesteld in het Landinrichtingsplan. De herinrichting van de Gammelkerbeek maakt onderdeel uit van dit Landinrichtingsplan. Het is de intentie om de beek (een deel van) de oude dynamiek terug te geven.

Foto 1: *Naambordje Gammelkerbeek.*

Binnen de herinrichting van de Gammelkerbeek vallen de volgende inrichtingswerkzaamheden:

- Herinrichting van (delen van) het stroomprofiel;
- Aanleg van beplantingsstroken langs de beek;
- Inrichting nieuwe natuur Gammelkerbroek;
- Inrichting retentiebekkens Groote Veld;
- Aanleg fietspad door Gammelkerbroek;
- Aanleg gecombineerd fiets- en wandelpad langs (deel van) de beek;
- Vervanging, aanpassing en verlegging bruggen.

De voorgenomen maatregelen zullen deels plaatsvinden in het watermilieu van de beek, in nabijgelegen natuurgebieden en op cultuurgrond. In figuur 1 (zie volgende pagina) is het traject van de Gammelkerbeek aangegeven waarin werkzaamheden worden uitgevoerd. Ook in de directe nabijheid van dit traject worden inrichtingswerkzaamheden uitgevoerd. Voor een volledig overzicht van het onderzoeksgebied, wordt er verwezen naar Bijlage I. Hierbij dient opgemerkt te worden dat zowel het onderzoeksgebied als het huidige beektraject, zoals weergegeven in Bijlage I, is onderzocht.

1.3 Algemene opzet en werkwijze

De voorliggende natuurtoets is gebaseerd op diverse locatiebezoeken, beschikbare gebiedskennis, verspreidingsgegevens (zie Geraadpleegde bronnen) en bekende ecologische principes.

Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingrepen in het plangebied, is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen.

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en wordt geadviseerd over het nemen van mitigerende (verzachtende of inpassings-) en compenserende maatregelen.

Figuur 1: *Kaart met de situering van delen van het huidige beektraject (gele lijn). Kaartbron: Google Earth.*

2 FLORA EN FAUNA VAN HET ONDERZOEKSGEBIED

2.1 Methode

Het onderzoek is gebaseerd op diverse veldbezoeken uitgevoerd in 2007 en 2008, namelijk 1 en 7 november en 7 december 2007, 25 januari en 28 t/m 31 januari 2008. Tijdens deze veldbezoeken is aandacht besteed aan o.a. de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (Tabel 2 en 3) die ontheffingsplichtig zijn. Daarbij zijn de volgende soortgroepen beoordeeld: hogere planten, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Zo zijn de Gammelkerbeek en enkele aantakkende sloten met een steeknet en waadpak intensief bemonsterd op de aanwezigheid van vissen. Ook zijn aanwezige bomen geïnspecteerd op het voorkomen van holten en gaten die gebruikt kunnen worden door holenbroeders of vleermuizen. Uiteindelijk is op basis van de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie “geraadpleegde bronnen”) en ‘expert judgement’, een uitspraak gedaan over de mogelijk aanwezige beschermde soorten.

Om na te gaan of de strikt beschermde Veldspitsmuis en/ of Waterspitsmuis in het gebied voorkomt is gedurende de veldbezoeken van 1 en 7 november 2007 een biotoopverkenning uitgevoerd, waarbij eventueel aanwezig potentieel leefgebied van de soorten in kaart is gebracht. Voor Veldspitsmuis bleek potentieel leefgebied aanwezig te zijn en op deze locaties zijn op 25 januari 2008 raaien met inloopvallen (life-traps) geplaatst om de aan- of afwezigheid van Veldspitsmuis te bepalen.

Hieronder worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten (zie ook soortenlijst Bijlage II). De relevante soorten worden in de onderstaande tekst kort toegelicht

2.2 Flora

Na raadpleging van bekende verspreidingsgegevens (Provincie overijssel, 2000) blijkt dat er in de kilometerhokken waarin het plangebied gelegen is, diverse laag beschermde soorten (Tabel 1 FFW) als Slanke sleutelbloem, Gewone dotterbloem, Gewone vogelmelk, Brede wespenorchis en Grasklokje bekend zijn. Tevens zijn ook Rode Lijst soorten als Kleine zonnedauw, Klokjesgentiaan, Moeraswolfsklauw, Blauwe knoop, Kleine valeriaan, Korenbloem, Moerashertshooi, Stijve ogentroost en Echte guldenroede bekend. Kleine zonnedauw en Klokjesgentiaan zijn ook middelhoog beschermd (Tabel 2 FFW). Het natuurloket maakt overigens geen melding van zwaarder beschermde florasoorten uit de betreffende kilometerhokken.

In het plangebied zijn tijdens het onderzoek – dat overigens buiten de optimale periode voor het inventariseren van flora is uitgevoerd - geen middelhoog beschermde, strikt beschermde of soorten van de Rode Lijst aangetroffen. Wel is de laag beschermde Brede wespenorchis aangetroffen. Ook uit de omgeving bekende middelhoog beschermde soorten Kleine zonnedauw en Klokjesgentiaan zijn niet aangetroffen. Dit terwijl deze ten tijde van de veldbezoeken van november 2007 nog wel waarneembaar waren. Wegens het ontbreken van geschikt biotoop worden beide middelhoog beschermde soorten ook niet verwacht.

Mogelijk komen, met name langs de oevers en de bermen, wel nog enkele algemeen laag beschermde soorten en soorten van de Rode Lijst voor. Geschikt biotoop voor de laag beschermde soorten Gewone dotterbloem, Gewone vogelmelk en Grasklokje en de Rode Lijst soorten Echte guldenroede en Stijve ogentroost is namelijk lokaal wel aanwezig. Veel van deze soorten waren en tijde van de veldbezoeken niet meer waarneembaar. Zowel genoemde laag beschermde soorten als de soorten van de

Rode Lijst komen allen relatief algemeen voor in de omgeving van het plangebied, waardoor de populaties in ieder geval geen nadeel zullen ondervinden als gevolg van de plannen.

Voor laag beschermde plantensoorten en soorten van de Rode Lijst geldt overigens automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het aanvragen van een ontheffing niet nodig is.

→ *Het aanvragen van ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet en het verrichten van compenserende/ mitigerende maatregelen is voor flora niet aan de orde.*

Vegetatie

De vegetatie heeft overwegend een enigszins vochtig en voedselrijk karakter. Lokaal duidt de aangetroffen soortensamenstelling op droge, zure omstandigheden en natte bossen. Onderstaand is een overzicht gegeven van de meest kenmerkende aanwezige ecologische groepen, op basis van de aangetroffen plantensoorten.

1 'Onkruiden' (o.a. Bijvoet, Smal streepzaad, Ridderzuring, Zachte ooievaarsbek, Canadese fijnstraal, Gewone melkdistel, Gekroesde melkdistel, Hanenpoot, Melganzenvoet, Harig knopkruid, Paarse dovenetel, Zwarte nachtschade, Zwaluwtong, Engels raaigras, Vogelmuur, Perzikkruid, Schijfkamille, Gewoon herderstasje, Boerenwormkruid, Straatgras en Kweek);
2 'Storings- en natte pionierplanten' (o.a. Kruipende boterbloem, Akkerkers, Pitrus, Greppelrus, Ruw beemdgras, Heelblaadjes, Fioringras en Moerasdroogbloem);
4c 'Planten van voedselrijke akkers' (o.a. Wolfspoot, Rietgras, Scherpe zegge, Mannagras, Gele lis, Moeraswalstro en Riet);
4d 'Planten van vochtige tot natte ruigtes' (o.a. Gewone engelwortel, Bitterzoet, Koninginnekruid, Grote kattenstaart en Haagwinde);
5 'Planten van enigszins vochtige en natte bemeste graslanden' (o.a. Gewone paardenbloem, Gestreepte witbol, Veldzuring, Akkerdistel, Kropaar, Grasmuur, Moerasrolklaver en Gewone hoornbloem);
6b 'Planten van droge, neutrale graslanden' (o.a. Zandraket, Kleine veldkers, Veldereprijs en Gewoon biggenkruid);
6d 'Planten van droge, zure graslanden' (o.a. Schapezuring en Gewone veldbies);
8 'Planten van kaalslagen, zomen en struwelen' (o.a. Zevenblad, Hondsdraf, Witte dovenetel, Gewone vlier, Hop, Gewone hennepnetel, Gewone berenklauw en Fluitenkruid).
9a 'Planten van natte bossen' (o.a. Zwarte els en IJle zegge);
9b 'Planten van droge, voedselrijke bossen' (o.a. Gewone braam, Witte klaverzuring, Mannetjesvaren, Hazelaar en Klimop);
9e 'Planten van bossen op droge, zure grond' (o.a. Ratelpopulier, Wilde kamperfoelie en Hulst).

2.3 Zoogdieren

Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en Tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd.

Vaste verblijfplaatsen
Bebouwing ontbreekt in het plangebied. Alle aanwezige bomen die mogelijk als gevolg van de herinrichtingswerkzaamheden verdwijnen zijn geïnspecteerd op aanwezige openingen die kunnen fungeren als entree naar een vaste verblijfplaats. Vanwege het ontbreken van geschikte holten kan de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen in het plangebied worden uitgesloten.

Vliegroutes
Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren voor de oriëntatie en daarlangs van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (b.v. rijen woningen, singels en watergangen) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

Als gevolg van de werkzaamheden worden geen opgaande lijnvormige structuren verwijderd die mogelijk als migratieroute voor vleermuizen dienen. Mogelijk worden wel enkele bomen verwijderd die onderdeel zijn van een houtwal, singel of een bosrijk gebied. Aangezien geen grote openingen ontstaan in lijnvormige elementen als singels of houtwallen zullen eventueel aanwezige vliegroutes geen schade ondervinden.

De beek zelf kan ook als vliegroute fungeren. Een groot deel van de aanwezige beek blijft echter behouden waardoor een eventuele vliegroute geen schade zal ondervinden. Lokaal wordt de beek verlegd. Aangezien deze nieuwe delen ook weer als vliegroute kunnen fungeren, blijven migratiemogelijkheden voor vleermuizen intact.

In het natte, verruigde broekbos blijven overigens voldoende opgaande elementen staan, waardoor ruim voldoende alternatieve elementen behouden blijven die als vliegroute kunnen fungeren. Eventueel aanwezige vliegroutes zullen zodoende geen schade ondervinden. De herinrichtingsplannen leiden zodoende niet tot schade aan de migratiemogelijkheden van vleermuizen.

Foerageergebieden
Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie. Verspreid in en langs de randen van het onderzoeksgebied zijn foeragerende vleermuizen te verwachten. Het gebied zal echter ook na de herinrichting haar functie behouden als foerageergebied voor vleermuizen.

→ *Omdat geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn en er geen aantasting plaatsvindt van (potentieel) belangrijke vliegroutes en foerageergebied is er als gevolg van de beoogde plannen geen schade te verwachten op vleermuizen. Het aanvragen van een ontheffing is voor vleermuizen niet aan de orde.*

Das

In het bosrijke gebied aan de oostzijde van het plangebied bevindt zich een bewoonde dassenburcht bestaande uit een tweetal, recent belopen, pijpen (zie Bijlage III). Das staat vermeld op Tabel 3 van de Flora- en faunwet en is zodoende strikt beschermd.

Das huist het hele jaar door - bij daglicht ondergronds - in zelf gegraven 'burchten', die in de loop van hun bestaan steeds groter worden. Naast de 'hoofdburchten' bevinden zich in een dassenterritorium altijd nog enkele kleinere bijburchten en eenvoudige vluchtpijpen. Dassen leven meestal in familiegroepen, die gezamenlijk een territorium bewonen waaruit andere dassen verdreven worden (zie kader op volgende pagina).

Foto 2: *Aangetroffen dassenburcht.*

Gezien de aanwezigheid van ‘slechts’ 2 pijpen kan vastgesteld worden dat het geen hoofdburcht betreft, maar waarschijnlijk een bijburcht of vluchtpijp.

De dassenburcht is aangetroffen aan de bovenzijde van een talud dat ook de begrenzing zal vormen van een te realiseren retentievoorziening terplekke. Het realiseren van de retentievoorziening is de enige maatregel die in de nabijheid van de burcht wordt uitgevoerd.

Als gevolg van de te realiseren retentievoorziening zal het terrein regelmatig onder water komen te staan en kan ook het grondwaterniveau (tijdelijk) stijgen. Afhankelijk van het exacte waterhoogte in de retentiebekken en de grondwaterstijging kan de burcht onder water komen te staan.

→ *Het wordt aangeraden wordt om te onderzoeken tot welk niveau het water in de retentiebekken komt te staan, in hoeverre het grondwaterniveau gaat stijgen en in welke mate dit negatieve effecten kan hebben op de burcht. Indien schade optreedt aan de kleine dassenburcht is namelijk een ontheffing vereist met de daaraan gebonden voorwaarden.*

Levenswijze en populatie

Das heeft een sterke voorkeur voor kleinschalig akker- en weidelandschap met verspreide bosjes, heggen en houtwallen. Ook in meer open terrein komen dassen voor. De grootte van het leefgebied is 30 hectare bij optimale omstandigheden (veel voedsel en dekking) tot meer dan 400 hectare in marginale biotopen. Burchten worden gegraven op plaatsen met een eenvoudig vergraafbare en tevens goed drainerende grondsoort met voldoende consistentie om instorting te voorkomen. Belangrijk is verder dat er voldoende begroeiing aanwezig is die dekking en rust biedt.

Dassen leven in familiegroepen van gemiddeld 3 tot 6 dieren. Deze familiegroepen (ook wel clans genoemd) bestaan uit vader, moeder plus een aantal jongen van verschillende leeftijden. De grootte van de groep is sterk afhankelijk van het voedselaanbod en de bereikbaarheid daarvan. Dassenclans maken gebruik van een aantal burchttypen: hoofdburcht, wisselburcht, bijburchten en vluchtpijpen. Hoofdburchten worden door dassen het grootste gedeelte van het jaar gebruikt. Dassen zitten alleen in wisselburchten als de hoofdburcht om wat voor reden dan ook onbewoonbaar is. In bijburchten bevinden dassen zich alleen gedurende enkele periodes van het jaar: wanneer jongen groot zijn en in periodes wanneer veel voedselaanbod in de omgeving van de burcht aanwezig is. Een vluchtpijp wordt alleen gebruikt wanneer er gevaar dreigt tijdens nachtelijke foerageertochten.

Dassen zijn zeer honkvast en zullen bij verslechterende omstandigheden of verstoring hun oude burcht niet gemakkelijk verlaten. In de hoofd- en de wisselburcht worden de jongen meestal grootgebracht. Vanaf februari worden de jongen geboren. Aan het begin van de zomer worden de jongen door de moeder meegenomen op voedseltochten in het veld.

Het komt vaak voor dat de jongen bij de ouders overwinteren alvorens hun eigen weg te gaan. Er zijn echter ook gevallen bekend waarbij het jongen, vooral de mannetjes, al in de herfst van hun geboortejaar of in de volgende lente worden verjaagd. Met name als het voedselaanbod in het territorium van de dassenclan te gering is voor meerdere generaties wordt door de ouders hiertoe dwang uitgeoefend.

Als zich rondom het territorium van de ouders vrije vestigingsplaatsen in aangrenzende dassenclans bevinden, die nog niet door dassen bezet zijn, worden deze door de jonge dassen bezet. Deze vestigingsplaatsen komen vrij als in een territorium een mannetje of vrouwtje sterft. Deze plaatsen worden dan ingenomen door jonge mannetjes en/of vrouwtjes van de 'buren'.

Indien alle vrij vestigingsplaatsen bezet zijn blijft er voor de jonge dassen niets anders over dan de deelpopulatie te verlaten en elders een geschikte vestingplaats te zoeken (b.v. in een andere deelpopulatie). Er is dan sprake van dispersie over lange afstand. De maximale afstand waarover Dassen gevolgd konden worden voordat ze zich met succes gevestigd hadden of de dood vonden bedroeg 8 respectievelijk 10 kilometer. De aanwezigheid van lijnelementen, zoals houtwallen, speelt waarschijnlijk een belangrijke rol bij de routekeuze van dispergerende dassen.

Eekhoorn

Gedurende de veldbezoeken is specifieke aandacht uitgegaan naar de mogelijke aanwezigheid van Eekhoorn. De soort is opgenomen op Tabel 2 van de Flora- en faunawet en valt zodoende onder een middelhoog beschermingsregime. Gedurende het veldbezoek zijn op een tweetal locaties vraatsporen van Eekhoorn aangetroffen. Het betreft hier het broekbos in de nabijheid van de Slaterslostraat en het bosrijke gebied gelegen in het oostelijke deel van het onderzoeksgebied (zie Bijlage IV).

Op de locaties waar (eventueel) bomen verwijderd worden, zijn geen eigengemaakte nesten van Eekhoorn of oude kraaien- of eksternesten aangetroffen die als vaste verblijfplaats voor Eekhoorn kunnen fungeren. Wel is het aannemelijk dat delen van het plangebied onderdeel zijn van het leefgebied van Eekhoorn.

Indien in beide bosgebieden geen bomen verwijderd worden met (oude) nesten van bijvoorbeeld Zwarte kraai of Ekster, dan zal geen vaste verblijfplaatsen van Eekhoorn verdwijnen en is het in deze situatie niet nodig om aanvullend onderzoek uit te voeren of een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet aan te vragen. Hierbij kan overigens opgemerkt worden dat het oppervlakte aan leefgebied voor Eekhoorn als gevolg van de plannen gelijk blijft.

→ *Indien in beide bosrijke gebieden, waar sporen van Eekhoorn zijn aangetroffen, geen bomen met (oude) kraaien- of eksternesten verdwijnen is aanvullend onderzoek naar Eekhoorn en het eventueel aanvragen van een ontheffing niet nodig. Zie onderstaand kader 'Aandachtspunt'.*

Aandachtspunt
Wel dient opgemerkt te worden dat het mogelijk is dat aankomende broedseizoenen alsnog kraaien- en/ of eksternesten in de bosrijke gebieden van het plangebied gerealiseerd worden. Zodoende kunnen er alsnog vaste verblijfplaatsen voor Zwarte kraai, Ransuil en/ of Eekhoorn ontstaan. Voorafgaand aan de kap is het van belang om dit door een ter zake deskundige te laten onderzoeken.

Onder een deskundige wordt verstaan een persoon die:
• Op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of
• Als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het netwerk Groene Bureaus en/of
• Zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals Das en Boom, VZZ, RAVON, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, VOFF, SOVON, etc.).
Dit zou bijvoorbeeld een ecoloog van DLG kunnen zijn of één van onze medewerkers.

Stel dat er in het najaar van 2008 gekapt gaat worden, dan is het van belang de inventarisatie uit te voeren in het geschikte seizoen (half maart- begin mei) van de soorten. Dit bezoek dient zo gepland te worden dat het onderzoeksmoment plaatsvindt in het broedseizoen voorafgaand aan de kap van de bomen. Alleen dan kan bekeken worden of nesten aanwezig zijn en of de nesten nog bewoond zijn.

Veldspitsmuis

De strikt beschermde Veldspitsmuis (Tabel 3 FFW) is bekend in de omgeving van het onderzoeksgebied (Bode *et al.* 1999 & Broekhuizen *et al.* 1992 & Snaak 1999). In het onderstaande tekstkader is het biotoop van Veldspitsmuis beschreven.

Biotoop Veldspitsmuis

Veldspitsmuis is gebonden aan ijle[1], kruidenrijke vegetaties. Dergelijke plekken kunnen bijvoorbeeld zijn ontstaan door betreding, berijding van landbouwwerktuigen of bewerking (ploegen, zandverplaatsing e.d.). Regelmatig zijn zandige plekken aanwezig tussen de kruidlaag: de moslaag/humuslaag ontbreekt. Gedeeltelijke beschaduwing door heesters en bomen vormt daarbij geen belemmering. Voorbeeldbiotopen van Veldspitsmuis zijn randen van kuilvoerhopen, verruigde tuinen door gebrek aan onderhoud en singels met een ijle ondergroei.

Om na te gaan of de soort in het plangebied kan voorkomen is op 1 en 7 november 2007 een biotoopverkenning uitgevoerd, waarbij potentieel leefgebied van de soort in kaart is gebracht (zie Bijlage V). Op deze locaties zijn op 25 januari jl. raaien met inloopvallen (life-traps) geplaatst.

[1] Door vegetatiesuccessie (dichtgroeien van de vegetatie) kunnen geschikte leefgebieden van Veldspitsmuis verloren gaan.

Het vangen van muizen heeft plaatsgevonden met 68 inloopvallen, die in 11 rijen met vallen geplaatst zijn (zie ook Bijlage V). Zodra de vallen zijn geplaatst duurt het enige tijd voordat muizen aan het vreemde voorwerp in hun leefgebied zijn gewend. Om te voorkomen dat de eerste controles weinig resultaat opleveren, zijn de vallen drie dagen tevoren in het veld geplaatst om te 'prebaiten'. Bij het gebruikte valtype (Longworth) is het mogelijk de val zodanig af te stellen dat het deurtje niet dichtgaat als een muis de val inloopt. Dit zogenaamde 'prebaiten' is bedoeld om de muizen te laten wennen aan de vallen. De vallen zijn voorzien van aas (o.a. maden, kattenbrokken, havermout en hooi).

Foto 3: *Locatie waar vallen zijn geplaatst.*

Daarnaast is een regelmatige controle van de life-traps belangrijk. Wanneer de muizen te lang in de val zitten, neemt de kans op sterfte toe. Om de kans op sterfte zo klein mogelijk te houden zijn de vallen tweemaal per dag gecontroleerd.

Tijdens het onderzoek met inloopvallen is Veldspitsmuis niet aangetroffen. Aangenomen mag worden dat Veldspitsmuis vermoedelijk niet aanwezig is binnen de onderzoekslocatie.

Onderstaand is het uitgevoerde inventarisatieschema weergegeven.

Tabel 1: *Inventarisatieschema onderzoek Veldspitsmuis.*

Datum	Activiteit
25 januari 2008	Uitzetten vallen
25 t/m 27 januari 2008	Prebaiten
28 januari 2008	Ochtend: Scherp zetten Avond: 1e controle
29 januari 2008	Ochtend: 2e controle Avond: 3e controle
30 januari 2008	Ochtend: 4e controle Avond: 5e controle
31 januari 2008	Ochtend: 6e controle en ruimen vallen

→ *De strikt beschermde Veldspitsmuis is ondanks gericht onderzoek niet aangetoond en wordt zodoende ook niet verwacht.*

Overige grondgebonden zoogdieren

Gedurende het onderzoek met de 'life-traps' zijn de laag beschermde Veldmuis, Bosmuis, Rosse woelmuis, Huisspitsmuis en Dwergmuis (allen FFW tabel 1) gevangen. Ook is een zichtwaarneming gedaan van Bruine rat en zijn sporen aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van Bunzing. Bunzing is ook laag beschermd en Bruine rat is niet beschermd binnen de Flora- en faunawet.

Behalve de aangetroffen soorten zijn verspreid in het plangebied ook de laag beschermde Egel, Mol, Haas, Konijn, Tweekleurige bosspitsmuis, Aardmuis, Muskusrat, Hermelijn en Wezel te verwachten.

Het voorkomen van verblijfplaatsen van de middelhoog beschermde Steenmarter (FFW Tabel 2) kan uitgesloten worden, omdat er geen geschikte schuilplaatsen voor het dier voorhanden zijn. Ook de aanwezigheid de strikt beschermde soort Waterspitsmuis (FFW Tabel 3) is in het plangebied uit te sluiten (zie kader).

Waterspitsmuis

Het voorkomen Waterspitsmuis beperkt zich tot rijk begroeide ruigtes, vrijwel altijd in de nabijheid van oppervlaktewater. Schoon en helder water is belangrijk vanwege de betere voedselkwaliteit. Vaak heeft zich een vegetatie ontwikkeld die kenmerkend is voor het afwezig blijven van beheer (o.a. met soorten als Pluimzegge, Moerasspirea en overblijvend Riet).

Aangezien rijk begroeide, niet beheerde oevers ontbreken kan de aanwezigheid van Waterspitsmuis worden uitgesloten.

→ *Bij de planrealisatie kunnen verblijfplaatsen van laag beschermde zoogdiersoorten verloren gaan. Het aanvragen van een ontheffing is voor deze soorten hier echter niet aan de orde, omdat automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen 9 en 11 uit de Flora- en faunawet geldt.*

Schade kan – indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de voortplantingsperiode van de aangetroffen en te verwachten zoogdieren. De minst schadelijke periode zijn de maanden september en oktober.

2.4 Broedvogels

Er is geen volledige broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Het moment van de veldbezoeken – buiten het broedseizoen van veel vogels – was niet geschikt om broedvogels betrouwbaar te inventariseren. Wel is op basis van terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens en 'expert judgement' een uitspraak te doen over de mogelijke soortensamenstelling.

Grote bonte specht

Gedurende de veldbezoeken zijn op diverse locaties nestbomen van Grote bonte specht aangetroffen (zie Bijlage VI). Nesten van Grote bonte specht vallen onder de definitie van het begrip nesten in artikel 11 van de Flora- en faunawet (zie onderstaand kader).

In het kader van de herinrichtingswerkzaamheden zullen waarschijnlijk enkele nestbomen gekapt worden. Daarom is het aanvragen van ontheffing noodzakelijk.

Ontheffing vaste verblijfplaatsen van broedvogels

Nesten van o.a. roofvogels, Zwarte kraai, spechten en uilen (m.u.v. Bosuil) vallen onder de definitie van het begrip nesten in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Dit type valt buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen' in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Deze nesten zijn, voor zover ze niet permanent verlaten zijn, jaarrond beschermd. Daarom is een ontheffing annex art. 75 van de Flora- en faunawet nodig wanneer nestlocaties van deze soortgroepen worden verwijderd of verstoord.

Belangrijke randvoorwaarde voor het verkrijgen van een ontheffing is dat er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van Grote bonte specht. Grote bonte specht is wat nestkeuze betreft flexibel. Indien hun nest is verdwenen, zijn ze goed in staat een ander nest te realiseren. Voorwaarde is wel, dat er geschikte bomen in de nabije omgeving beschikbaar zijn.

Er zijn in deze situatie voldoende uitwijkmogelijkheden voorhanden in de omgeving van de huidige nestbomen om te nestelen en te foerageren.

Het is van belang dat de kap- en rooiwerkzaamheden in ieder geval buiten de broedperiode van Grote bonte specht (niet in de periode 1 maart - 30 juni) plaatsvinden. Daarbij dient ook rekening gehouden te worden met de broedperiode van andere vogels die in het onderzoeksgebied tot broeden komen.

→ *Waarschijnlijk is kap van enkele nestbomen van de Grote bonte specht noodzakelijk. In dat geval is het aanvragen van ontheffing noodzakelijk. Voor het verkrijgen van een ontheffing wordt als belangrijkste eis gesteld dat de nestboom buiten het broedseizoen van Grote bonte specht gekapt wordt (niet in de periode 1 maart – 30 juni).*

Ransuil en Zwarte kraai

Gedurende de veldbezoeken is specifieke aandacht uitgegaan naar (potentiële) nestlocaties van Ransuil en Zwarte kraai. Op de locaties waar (eventueel) bomen verwijderd worden, zijn geen bomen aangetroffen met (oude) kraaiennesten die als nestlocatie voor beide soorten kunnen fungeren.

Indien geen bomen verwijderd worden met (oude) kraaien- of eksternesten voor Ransuil en Zwarte kraai, dan zullen geen vaste verblijfplaatsen van beide soorten verdwijnen en is het niet nodig om aanvullend onderzoek uit te voeren of een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet aan te vragen. Hierbij kan overigens opgemerkt worden dat het oppervlakte aan leefgebied voor beide soorten als gevolg van de plannen gelijk blijft.

→ *Indien geen bomen met (oude) kraaien- of eksternesten verdwijnen, is aanvullend onderzoek naar Ransuil en Zwarte kraai en het eventueel aanvragen van een ontheffing hiervoor niet nodig. Zie ook aandachtspunt op pagina 7.*

Buizerd en Havik

Gedurende de veldbezoeken is specifieke aandacht uitgegaan naar horsten van roofvogels. Op de locaties waar (eventueel) bomen verwijderd worden, zijn geen horsten van roofvogels aangetroffen. Wel zijn gedurende de veldbezoeken zowel een horst van een Buizerd als Havik waargenomen (zie Bijlage IV). Beide zijn gelegen op een afstand van ca. 75 meter van de dichtstbijzijnde locatie waar werkzaamheden gepland zijn.

Als gevolg van de plannen zullen geen horsten van roofvogels verdwijnen. Aangezien in de nabijheid van de horst van Havik geen verstorende werkzaamheden worden verricht – wordt alleen af en toe enkele terreinen onder water gezet – zullen de plannen geen negatieve effecten hebben op de nestlocatie van Havik.

Wel kan als gevolg van verstoring de functionaliteit van de nestplaats van Buizerd in het geding komen. Buizerd is een rustzoeker en zal – zodra in het broedseizoen binnen een straal van ca. 100 meter werkzaamheden worden uitgevoerd - door een toename van verstoring uitwijken naar elders om tot broeden te komen. Indien dit het geval is zal het aanvragen van een ontheffing t.a.v. Buizerd noodzakelijk zijn.

Het is van belang om binnen het broedseizoen van Buizerd geen verstorende werkzaamheden uit te voeren binnen een straal van ca. 100 meter van de nestlocatie. Het broedseizoen van Buizerd loopt van ca. 1 maart t/m 30 juli.

→ *Om verstoring t.a.v. Buizerd te voorkomen is het van belang dat binnen het broedseizoen van de soort geen verstorende werkzaamheden worden uitgevoerd binnen een straal van ca. 100 meter van de nestlocatie.*

Groene specht

Gedurende de veldbezoeken is Groene specht waargenomen in het verruigde broekbos. In het onderzoeksgebied zijn geen bomen aangetroffen met een spechtenhol van Groene specht en geconcludeerd kan worden dat geen bomen verwijderd worden die geschikt kunnen zijn als nestlocatie voor Groene specht. Wel is het aannemelijk dat de soort broedt in dit verruigde broedbos.

Als gevolg van de plannen in het broekbos kan verstoring de functionaliteit van een eventuele nestplaats van Groen specht in gevaar brengen en is het aanvragen van een ontheffing t.a.v. Groene specht noodzakelijk.

Het is van belang om binnen het broedseizoen van Groene specht geen verstorende werkzaamheden uit te voeren in het broekbos. Het broedseizoen van Groene specht loopt van ca. 15 maart t/m 31 juli.

→ *Om een eventuele verstoring t.a.v. Groene specht te voorkomen is het van belang dat binnen het broedseizoen van de soort geen verstorende werkzaamheden uit te voeren in het verruigde broekbos.*

Overige broedvogels

De aanwezige bosschages, bomen en struiken in en in de nabijheid van het onderzoeksgebied vormen geschikt broedbiotoop voor algemene broedvogels als Groenling, Houtduif, Goudhaan, Merel, Roodborst, Holenduif, Tjiftjaf, Vink, Winterkoning, Zanglijster, Grote lijster, Kuifmees, Zwarte mees, Boomkruiper, Boomklever, Glanskop, Matkop, Ekster, Vlaamse gaai, Zwartkop, Fitis, Tuinfluiter, Koolmees, Pimpelmees en Spreeuw. Gezien de sterke stroming en het ontbreken van een rietzone in en langs de Gammelkerbeek worden geen broedvogels van riet- en oeverzones verwacht.

Gedurende de avondenbezoeken van 28 en 30 januari jl. zijn enkele roepende Bosuilen in het onderzoeksgebied waargenomen (zie Bijlage IV). In het verruigde broekbos waar deze Bosuilen zijn waargenomen, worden geen bomen verwijderd die geschikt kunnen zijn als vaste verblijfplaats voor Bosuil. Wel is het mogelijk dat de soort broedt in de nabijheid van de locaties waar werkzaamheden worden uitgevoerd. Het is van belang om werkzaamheden in het broekbos uit toe voeren buiten het voortplantingseizoen van Bosuil dat loopt van 1 februari – eind juli.

Gezien het huidige beektraject en de nabijgelegen gebieden waar werkzaamheden gepland zijn, zijn vanwege de terreingesteldheid en de veelal besloten ligging beperkt geschikt voor weidevogels. Gemeld kan worden dat de planlocatie volgens Groenloket Overijssel niet binnen een gebied valt dat is aangewezen als ‘weidevogel(beheer)gebied’.

Wel is het mogelijk dat in de directe omgeving van het onderzoeksgebied enkele weidevogels aanwezig zijn als Kievit, Scholekster, Graspieper, Wulp, Grutto, Veldleeuwerik en Patrijs. Graspieper, Grutto en Veldleeuwerik staat op de Rode Lijst (RL 4= categorie ‘gevoelig’). Patrijs staat op de Rode Lijst (RL 3= categorie ‘kwetsbaar’).

Als gevolg van de beoogde plannen zal terplekke tijdelijk broedgelegenheid van broedvogels van bos en struweel verdwijnen. De gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten komt echter niet in gevaar, omdat in de omgeving van het plangebied voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig zijn. Doordat slechts lokaal smalle zones landbouwgrond verloren gaat, wordt niet verwacht dat broedgelegenheid van weidevogels verloren gaat.

Het is niet mogelijk ontheffing te verkrijgen voor verbodsbepalingen ten opzichte van broedvogels. Er mogen derhalve geen activiteiten worden ondernomen op locaties waar nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de vogels aanwezig zijn. Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen gefaseerd te worden door uitvoering buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels. Voor de te verwachten soorten (m.u.v. Bosuil en Houtduif) kan de periode tussen 1 maart en eind juli worden aangehouden als broedseizoen. Zodoende dienen de werkzaamheden te starten buiten de periode 1 maart- eind juli. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar en we wijzen u erop dat in het kader van de Flora- en faunawet voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

Als in de periode tussen eind juli en 15 november gestart wordt met de werkzaamheden is het van belang om na te gaan of bewoonde nesten van Houtduif aanwezig zijn in de invloedsfeer van de plannen[2]. Houtduif kan namelijk broeden tot 15 november.

→ *Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor 1 maart en na 31 juli;*
→ *Het is van belang om werkzaamheden in het broekbos uit toe voeren buiten het voortplantingseizoen van Bosuil dat loopt van 1 februari – eind juli.*

Indien gewenst bestaat er de mogelijkheid om op bepaalde locaties langs het onderzoeksgebied binnen bovenstaande periodes te starten met de werkzaamheden. Middels een aanvullend veldbezoek moet dan de afwezigheid van broedende vogels in en in de invloedsfeer van de plannen aangetoond zijn.

De aanlegwerkzaamheden hoeven niet perse voor het broedseizoen te worden afgerond op voorwaarde dat er geen broedgelegenheid ontstaat voor bijvoorbeeld de opportunistische soorten Scholekster en Oeverzwaluw. Hieronder enkele aanbevelingen om het gebied extra onaantrekkelijk te maken voor broedvogels:

- creëer geen steilwanden waarin Oeverzwaluw kan nestelen;
- voorkom het ontstaan van ruigtestroken.

2.5 Amfibieën

In het onderzoeksgebied zijn zowel juveniele als volwassen exemplaren van Bastaardkikker en Bruine kikker en (Tabel 1 FFW) aangetoond. Dit duidt op voortplanting van beide soorten in of in de nabijheid van het plangebied. Behalve Bastaardkikker en Bruine kikker is ook voorplanting van overige algemene, laag beschermde soorten als Kleine watersalamander en Gewone pad te verwachten. Naar verwachting fungeert de lokaal aanwezige sliblaag in de beek en de aantakkende dwarssloten als overwinteringsgebied voor Bastaardkikker en Bruine kikker en dienen de ruige oevers en strooisellaag als overwinteringsgebied voor Gewone pad, Bruine kikker en/ of Kleine watersalamander.

In enkele uurhokken waarin het onderzoeksgebied gelegen is, zijn waarnemingen bekend van zwaarder beschermde soorten als Poelkikker, Heikikker en Kamsalamander (Ravon.nl en Waarneming.nl). Ten tijde van het veldbezoek zijn geen waarnemingen gedaan van deze zwaarder beschermde soorten. Geschikt leefgebied voor deze zwaarder beschermde soorten ontbreekt bovendien ook binnen het onderzoeksgebied.

Door de beoogde werkzaamheden vindt aantasting plaats van zowel voortplantingsgebied als overwinteringshabitat van Gewone pad, Bastaardkikker, Bruine kikker en/ of Kleine watersalamander.

Het betreft hier zogenaamde algemene, laag beschermde soorten waarvoor in deze situatie automatisch een vrijstelling geldt van de verbodsartikelen 9, 11 en 12 van de Flora- en faunawet. Ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet hoeft derhalve niet aangevraagd te worden.

---

[2] Dit moet dan ca. een week voorafgaand aan de start van de werkzaamheden onderzocht worden door een ter zake deskundige.
Onder een deskundige wordt verstaan een persoon die:
• Op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of
• Als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het netwerk Groene Bureaus en/of
• Zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals Das en Boom, VZZ, RAVON, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, VOFF, SOVON, etc.).
Dit zou bijvoorbeeld een ecoloog van DLG kunnen zijn of één van onze medewerkers.

Wel is het wenselijk om rekening te houden met amfibieën aangezien zij een kwetsbare soortgroep vormen. Daarbij is het belangrijk om te weten wanneer de amfibieën in het plangebied extra kwetsbaar zijn en waar ze zich gedurende het jaar ophouden (zie kader).

Effecten op overwinterende en voortplantende amfibieën kunnen – mits de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door de werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de overwinterings- en voortplantingsperiode van amfibieën. De maanden september en oktober zijn in de regel het meest geschikt (minst schadelijk) voor het uitvoeren van werkzaamheden op zowel het land als in/ nabij water.

→ *Bij de planrealisatie kunnen verblijfplaatsen van laag beschermde amfibieënsoorten verloren gaan. Het aanvragen van een ontheffing is voor deze soorten hier echter niet aan de orde, omdat automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen 9, 11 en 12 uit de Flora- en faunawet geldt.*

Kwetsbaarheid amfibieën

Voortplantende amfibieën

Gedurende de voortplantingsperiode, die zich volledig afspeelt in het water, zijn amfibieën kwetsbaar. Er zijn dan eisnoeren, eiklompen en larven aanwezig. Dit speelt ongeveer in de periode tussen maart tot en met 15 augustus.

Overwinterende amfibieën

Ook in de overwinteringsperiode (half november – februari/maart), zijn amfibieën kwetsbaar. De dieren zijn dan immobiel en dus niet in staat om te vluchten. De te verwachten amfibieënsoorten (Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander) overwinteren over het algemeen op het land. Bastaardkikker overwintert in de sliblaag van watergangen.

2.6 Reptielen

In enkele kilometerhokken waarbinnen het onderzoeksgebied ligt, zijn waarnemingen bekend van een middelhoog beschermde reptiel (Natuurloket). Na raadpleging van bekende verspreidingsgegevens (o.a. RAVON en waarneming.nl) blijkt het hier om Levendbarende hagedis te gaan.

Wegens het ontbreken van geschikt biotoop in het onderzoeksgebied is het niet aannemelijk dat Levenbarende hagedis aanwezig is. Levendbarende hagedis komt met name voor op heideterreinen en veelal schrale bermen in de nabijheid van heideterreinen. Dergelijk biotoop is afwezig in het onderzoeksgebied, maar wel aanwezig in bijvoorbeeld Het Molenven en het noordelijke gedeelte van het broekbos. Aangezien deze gebieden ook deels in de betreffende kilometerhokken liggen, is het aannemelijk dat de melding van Levenbarende hagedis is gedaan in deze gebieden. Overige reptielen zijn niet bekend uit de omgeving van het plangebied (Bron: Natuurloket, RAVON en waarneming.nl) en worden gezien de terreingesteldheid ook niet verwacht. Nader onderzoek naar reptielen is niet noodzakelijk.

→ *De aanvraag van ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet en het verrichten van mitigerende en compenserende maatregelen is voor reptielen niet aan de orde.*

2.7 Vissen

In de Gammelkerbeek en een enkele aantakkende sloten is Bermpje aangetroffen. Bermpje is middelhoog beschermd (Tabel 2 FFW). Opvallend hierbij is dat de soort massaal aanwezig is in het westelijke deel van het onderzoeksgebied. Verder stroomopwaarts – ten westen van de Slaterslostraat – was de soort in het geheel afwezig. Dit is het gevolg van de regelmatige piekafvoer in de beek. Ook zijn de niet beschermde soorten Driedoornige stekelbaars, Riviergrondel en Karper aangetroffen. De locaties waar Bermpje gevangen is, zijn aangegeven op de kaart in Bijlage VII.

Bermpje

Aangezien de beekbodem lokaal wordt verhoogd en ook stuwen en duikers worden verwijderd is schade t.a.v. Bermpje onvermijdelijk. Hierdoor is het aanvragen van een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. De gunstige staat van instandhouding van de soort zal door de beoogde ingreep niet in gevaar komen. Dit vanwege het feit dat Bermpje in de regio naar verwachting vrij algemeen voorkomt op plaatsen met stromend water (Crombaghs *et al.*, 2002).

De paaitijd van Bermpje valt in de periode april- juli. Tot en met augustus zijn jonge dieren nog erg kwetsbaar. Om schadelijke effecten op deze vissoort te beperken dienen de werkzaamheden in de beek buiten de periode april- augustus plaats te vinden.

Foto 4: *Gevangen exemplaar Bermpje.*

Grote modderkruiper (Tabel 3 FFW) en Bittervoorn zijn ondanks het intensief bemonsteren van de Gammelkerbeek en de aantakkende sloten niet aangetroffen. Daarnaast ontbreekt geschikt leefgebied (dikke modderlaag in combinatie met een goed ontwikkelde watervegetatie) voor Grote modderkruiper. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het intensieve onderhoud van de sloten. Ook Bittervoorn is niet te verwachten, mede aangezien grote zoetwatermosselen (belangrijk als voortplantingplaats) ontbreken.

→ *Samengevat kan gemeld worden dat in het onderzoeksgebied de middelhoog beschermde Bermpje aanwezig is. Schade kan niet voorkomen worden en zodoende is het aanvragen van een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk.*

2.8 Ongewervelden

Dagvlinders en libellen

Tijdens het veldonderzoek - dat overigens buiten de inventarisatieperiode van dagvlinders en libellen is uitgevoerd - zijn geen dagvlinders of libellen waargenomen. Uit de omgeving van het plangebied zijn twee dagvlindersoorten van de Rode Lijst bekend (Natuurloket). Naar verwachting betreft het dagvlinders als Kleine parelmoervlinder, Bruine vuurvlinder en/ of Bruin dikkopje (Vlinderstichting, 2006). Wegens het ontbreken van geschikt leefgebied voor deze soorten worden ze niet voortplantend verwacht in het onderzoeksgebied. Voor soorten van de Rode Lijst hoeft bovendien geen ontheffing in het Kader van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Beschermde soorten en soorten van de Rode Lijst worden op basis van terreinkenmerken niet verwacht. Na de inrichtingsmaatregelen zal het onderzoeksgebied naar verwachting geschikter worden als leef- en voortplantingsgebied voor libellen- en dagvlindersoorten.

Mieren

In het plangebied zijn geen nestkoepels van beschermde mierensoorten aangetroffen. Deze soorten zijn voornamelijk gebonden aan droge, open (naald)bossen en heideterreinen. Beide biotopen ontbreken in het plangebied.

Kevers

In Nederland komen/ kwamen vijf beschermde keversoorten voor. Juchtleerkever, Heldenbok en Brede geelgerande waterroofkever zijn al sinds de jaren ‘70 niet meer in Nederland waargenomen (Huijbregts, 2003). Twee beschermde keversoorten komen nog wel voor in Nederland, namelijk Vliegend hert en Gestreepte waterroofkever.

Vliegend hert leeft in open, oude eikenbossen, bij ons voornamelijk in hakhout, en in het cultuurland in houtwallen, lanen en parken met oude bomen. Het voorkomen van Vliegend hert kan ook worden uitgesloten, aangezien geen werkzaamheden worden uitgevoerd in open, oude eikenbossen.

Gestreepte waterroofkever is één van de weinige waterkevers van grote, permanente wateren (Janssen, *et al.* 2004). Tijdens de intensieve bemonstering van de aanwezige wateren is de soort echter niet aangetroffen en gezien de terreingesteldheid – met name snel stromende beek – wordt de soort ook niet verwacht.

→ *Het aanvragen van een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet en het verrichten van mitigerende en compenserende maatregelen is hier voor ongewervelden niet aan de orde.*

2.9 Weekdieren

Enkele strikt beschermde weekdieren zijn Nauwe korfslak, Zeggekorfslak, Bataafse stroommossel en Platte schijfhoren. Voor al deze soorten geldt dat geen waarnemingen bekend zijn uit de omgeving en dat er binnen het plangebied geschikt biotoop ontbreekt.

3 GERAADPLEEGDE BRONNEN

Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV.

Crombaghs, B.H.J.M., Berg, N. van den & A.B. Goutbeek (2002). Vissen in Overijssel. Verspreidingsatlas van zoetwatervissen in stromende en stilstaande wateren in Overijssel.

Huijbregts, H. (2003). Beschermde kevers in Nederland (Coleoptera). Nederlandse faunistische mededelingen: p19.

Janssen, A.M. & H.J. Schaminée (2004). Europese Natuur in Nederland; Soorten van de Habitatrichtlijn. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Lange, R., R. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek (2003). Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij van de KNNV en VZZ i.s.m. Vereniging Natuurmonumenten.

Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna (www.minlnv.nl).

Ministerie van LNV (2007). Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)

Natuurloket (www.natuurloket.nl).

Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie (2002). De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Vlinderstichting (2006). De dagvlinders van Nederland (Verspreiding en bescherming). Nederlandse fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Nöllert, A. & C. Nöllert (1992). Amfibieëngids van Europa.

Provincie Overijssel (2000). Atlas van de flora van Overijssel; Een overzicht van de verspreiding van wilde plantensoorten in de provincie Overijssel betreffende de periode 1975 – 1998. Provincie Overijssel, Zwolle.

Provincie Overijssel (www.prv.overijssel.nl).

Provincie Overijssel (2000). Streekplan Overijssel 2000+; Plannen voor Ruimte, Water en Milieu. Provinciale Staten van Overijssel.

RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland. (www.ravon.nl).

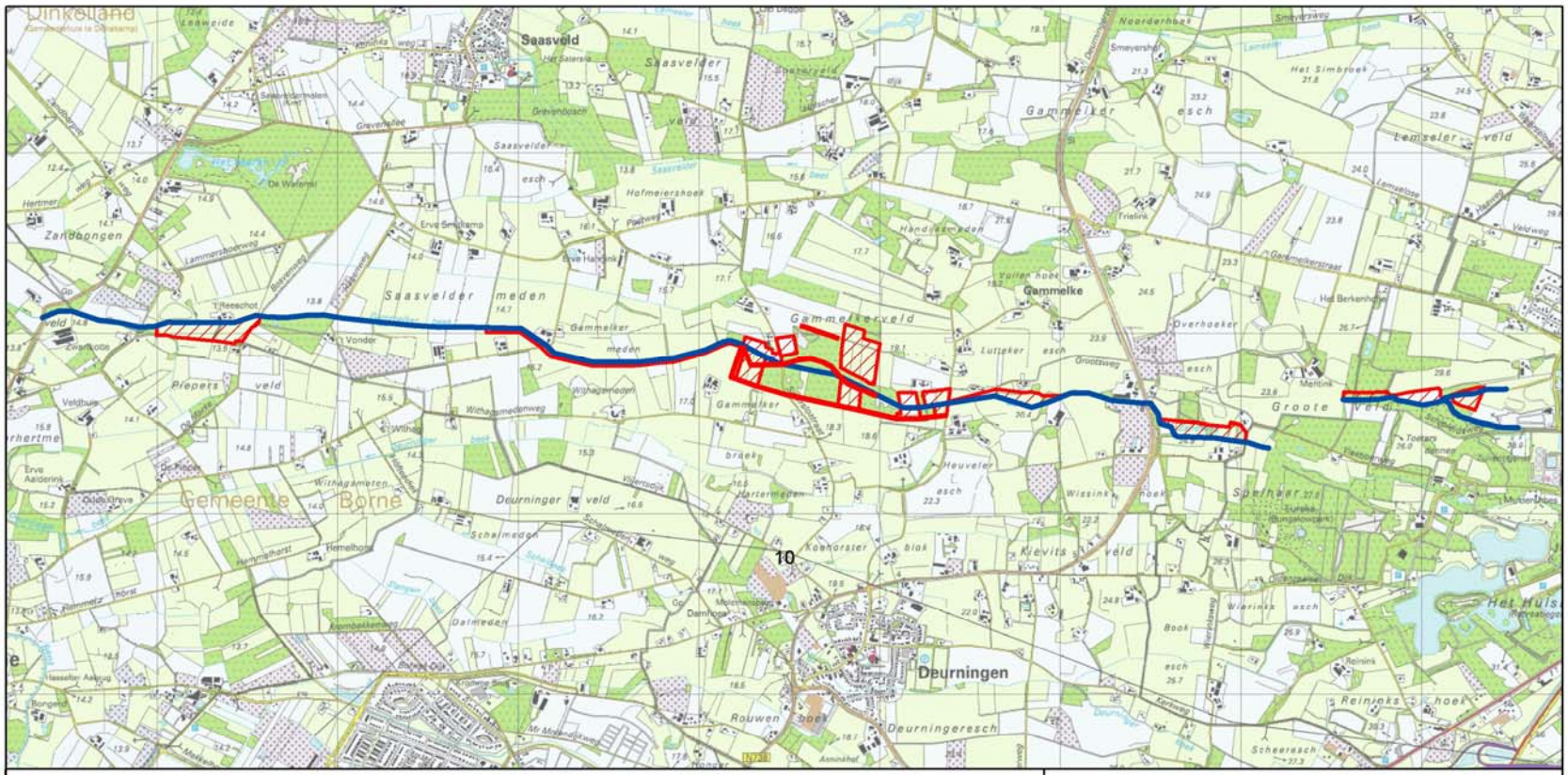
Snaak, G. (1999). De Veldspitsmuis *Crodicura leucodon* in Oost-Nederland en het Graafschap Bentheim. Uit: Lutra, vol. 41, p. 5 t/m 20.

SOVON Vogelonderzoek Nederland (2002). Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 tot 2000. – Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland).

BIJLAGEN

BIJLAGE I: BEGRENZING ONDERZOEKSGEBIED

Onderzoeksgebied

- Onderzoeksgebied
- Onderzoeksgebied
- Huidige beektraject

Flora- en faunaonderzoek Gammelkerbeek

Datum	31-01-2008
Status	Definitief
Auteur	Ing. M. Wallink
Topografie	DLG/Topografische dienst Emmen

ecogroen advies

Jaar van inventarisatie: 2007 / 2008

BIJLAGE II: SOORTENLIJST

Soort	Terreingebruik /Aantal	Locatie	Status
> FLORA			
Brede wespenorchis	Aanwezig	Houtwal langs beek	FFW - tabel 1
Echte guldenroede	Mogelijk aanwezig	Lokaal	RL 3
Gewone dotterbloem	Mogelijk aanwezig	Oevers beek	FFW - tabel 1
Gewone vogelmelk	Mogelijk aanwezig	Lokaal	FFW - tabel 1
Grasklokje	Mogelijk aanwezig	Lokaal	FFW - tabel 1
Stijve ogenstoost	Mogelijk aanwezig	Lokaal	RL 4
> ZOOGDIEREN			
Ruige dwergvleermuis	Mogelijk foeragerend	Langs randen	FFW - tabel 3 / HR IV
Gewone dwergvleermuis	Mogelijk foeragerend	Langs randen	FFW - tabel 3 / HR IV
Laatvlieger	Mogelijk foeragerend	Langs randen	FFW - tabel 3 / HR IV
Rosse vleermuis	Mogelijk foeragerend	Langs randen	FFW - tabel 3 / HR IV
Aardmuis	Mogelijk aanwezig	Oevers Gammelkerbeek	FFW - tabel 1
Bosmuis	Aanwezig	Verspreid	FFW - tabel 1
Bruine rat	Aanwezig	Oevers Gammelkerbeek	-
Bunzing	Aanwezig	Houtwallen e.d.	FFW - tabel 1
Das	Aanwezig	Zie Bijlage III	FFW - tabel 3
Dwergmuis	Aanwezig	Randen	FFW - tabel 1
Eekhoorn	Foerageergebied	Zie Bijlage IV	FFW - tabel 2
Egel	Mogelijk aanwezig	Verspreid	FFW - tabel 1
Haas	Aanwezig	Verspreid	FFW - tabel 1
Hermelijn	Mogelijk aanwezig	Houtwallen e.d.	FFW - tabel 1
Huisspitsmuis	Aanwezig	Verspreid	FFW - tabel 1
Konijn	Mogelijk aanwezig	Houtwallen e.d.	FFW - tabel 1
Mol	Aanwezig	Verspreid	FFW - tabel 1
Muskusrat	Mogelijk aanwezig	Oevers Gammelkerbeek	-
Rosse woelmuis	Aanwezig	Randen	FFW - tabel 1
Tweekleurige bosspitsmuis	Mogelijk aanwezig	Randen	FFW - tabel 1
Veldmuis	Aanwezig	Verspreid	FFW - tabel 1
Wezel	Mogelijk aanwezig	Houtwallen e.d.	FFW - tabel 1
> BROEDVOGELS			
Boomklever	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Boomkruiper	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Buizerd	Broedend	Zie Bijlage IV	FFW - tabel 2,3
Ekster	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Fitis	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Glanskop	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Goudhaan	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Graspieper	Mogelijke broedvogel	Landbouwgrond	FFW - tabel 2,3/ RL 4
Groenling	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Grote bonte specht	Broedend	Zie Bijlage VI	FFW - tabel 2,3
Grote lijster	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Grutto	Mogelijke broedvogel	Landbouwgrond	FFW - tabel 2,3/ RL 4
Havik	Broedend	Zie Bijlage IV	FFW - tabel 2,3
Holenduif	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Houtduif	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Kievit	Mogelijke broedvogel	Landbouwgrond	FFW - tabel 2,3
Koolmees	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Kuifmees	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Matkop	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Merel	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Merel	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Patrijs	Mogelijke broedvogel	Ruige randen	FFW - tabel 2,3/ RL 3
Pimpelmees	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Roodborst	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Scholekster	Mogelijke broedvogel	Landbouwgrond	FFW - tabel 2,3
Spreeuw	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Tjiftjaf	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Tuinfluiter	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Veldleeuwerik	Mogelijke broedvogel	Landbouwgrond	FFW - tabel 2,3/ RL 4
Vlaamse gaai	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Winterkoning	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Wulp	Mogelijke broedvogel	Landbouwgrond	FFW - tabel 2,3
Zanglijster	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Zwarte mees	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3
Zwartkop	Mogelijke broedvogel	Bosschages	FFW - tabel 2,3

> AMFIBIEEN EN REPTIELEN

Bastaardkikker	Voortplantend en overwinterend	Gammelkerbeek	FFW - tabel 1
Bruine kikker	Voortplantend en overwinterend	Gammelkerbeek en ruigte	FFW - tabel 1
Gewone pad	Mogelijk voortplanten en overwinterend	Gammelkerbeek en ruigte	FFW - tabel 1
Kleine watersalamander	Mogelijk voortplanten en overwinterend	Gammelkerbeek en ruigte	FFW - tabel 1

> VISSEN

Bermpje	Aanwezig	Bijlage VII	FFW - tabel 2
Driedoornige stekelbaars	Aanwezig	Gammelkerbeek	-
Riviergrondel	Aanwezig	Gammelkerbeek	-

> ONGEWERVELDEN

Dagvlinders

Geen beschermde soorten of soorten van de Rode lijsten

Libellen

Geen beschermde soorten of soorten van de Rode lijsten

Mieren/overige ongewervelden

Geen beschermde soorten of soorten van de Rode Lijsten

Legenda soortenlijst:

Beschermingsregiem Flora- en faunawet (FFW):

tabel 1: 'Algemene soorten' waarvoor veelal automatisch vrijstelling geldt;

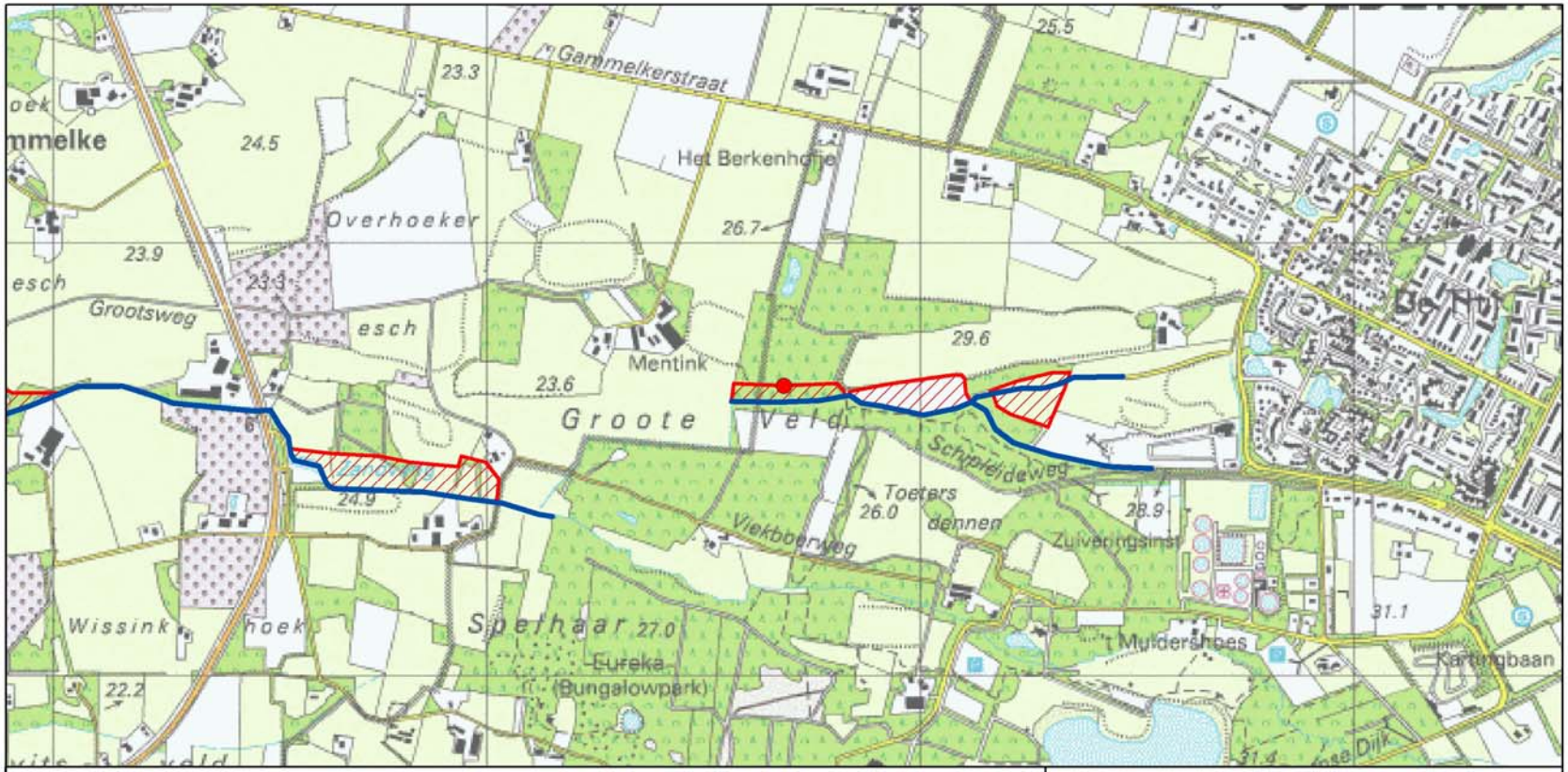
tabel 2: 'Overige soorten' waarvoor vrijstelling geldt, mits activiteiten voldoen aan goedgekeurde gedragscode;

tabel 3: Soorten van Bijlage IV HR/ bijlage 1 AMvB artikel 75 FFW, waarvoor alleen onder strikte voorwaarden vrijstelling mogelijk is.

Tijdens hun broedseizoen zijn vogels strikter beschermd (tabel 3) dan buiten deze periode (tabel 2)

HR II/ HR IV en HR V verwijzen naar de bijlagen uit de Europese Habitatrichtlijn

BIJLAGE III: INVENTARISATIEKAART DAS

Das

- Dassenburcht
- Onderzoeksgebied
- Huidige beektraject

Flora- en faunaonderzoek Gammelkerbeek

Datum	31-01-2008
Status	Definitief
Auteur	Ing. M. Wallink
Topografie	DLG/Topografische dienst Emmen

ecogroen advies

Jaar van inventarisatie: 2007 / 2008

BIJLAGE IV: INVENTARISATIEKAART BUIZERD, HAVIK, BOSUIL EN EEKHOORN

Buizerd, Havik, Eekhoorn, Bosuil

- Eekhoorn (vraatsporen)
- Havik (nest)
- Buizerd (nest)
- Bosuil (roepend)
- Onderzoeksgebied
- Onderzoeksgebied
- Huidige beektraject

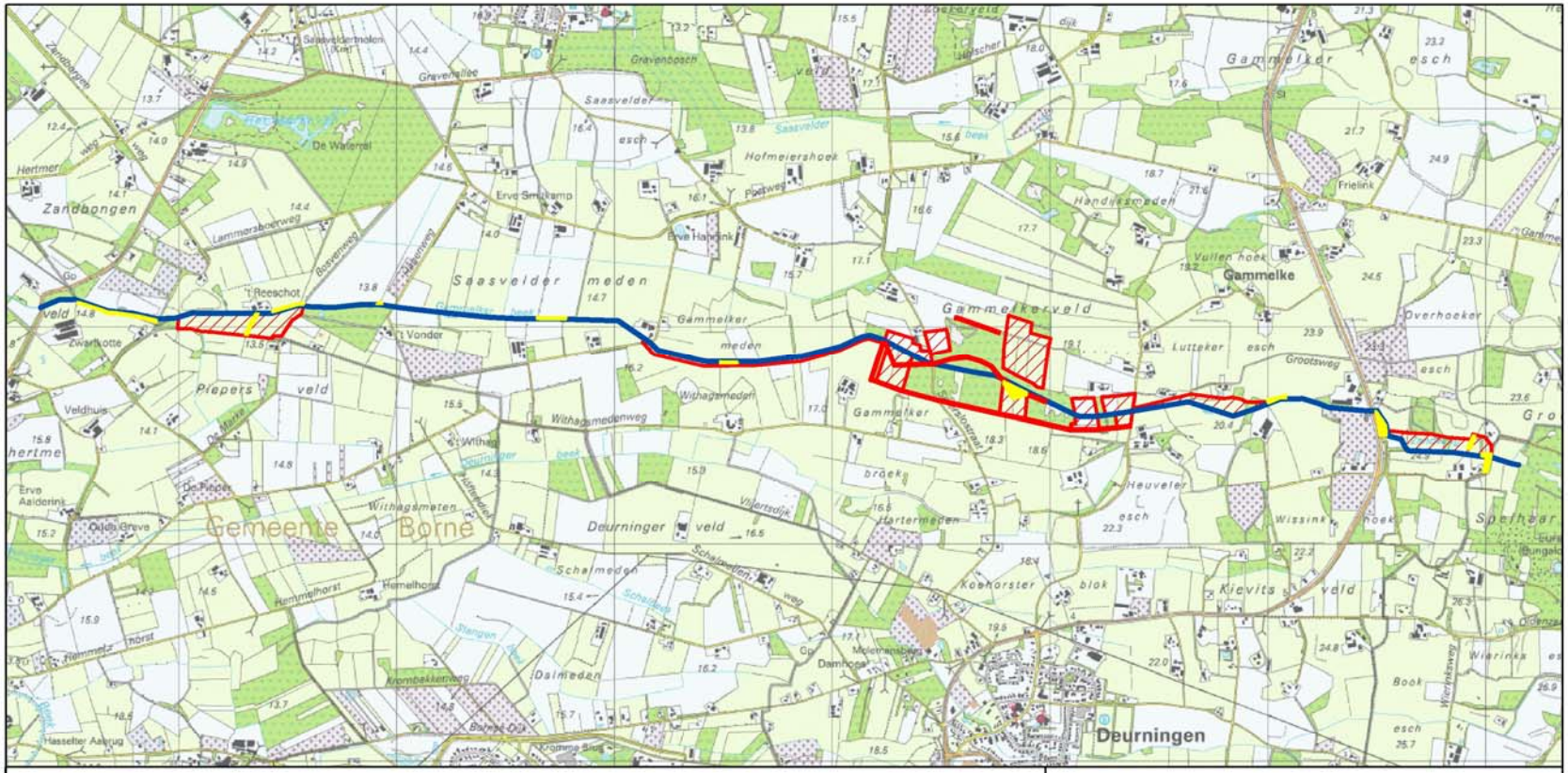
Flora- en faunaonderzoek Gammelkerbeek

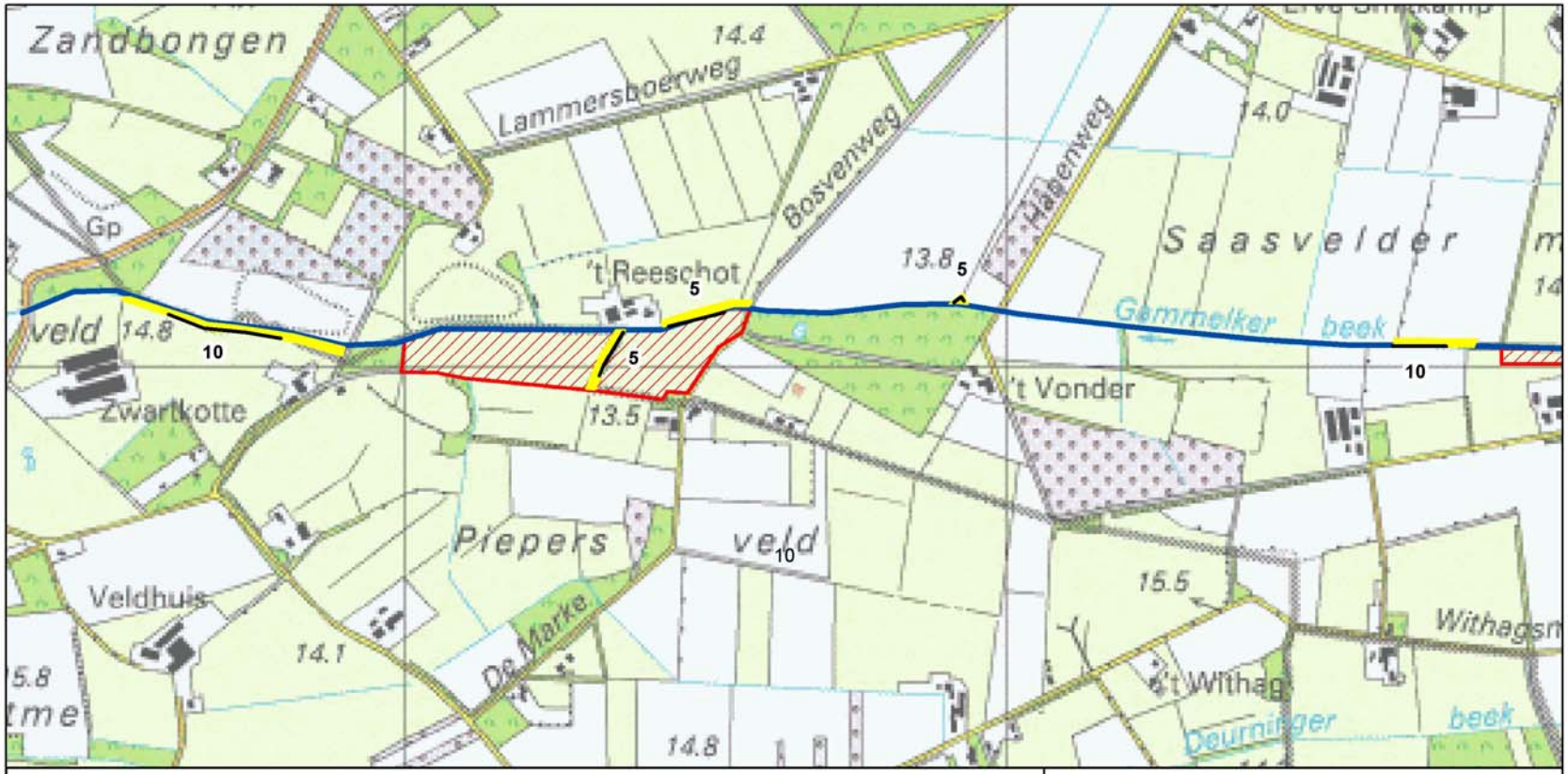
Datum	31-01-2008
Status	Definitief
Auteur	Ing. M. Wallink
Topografie	DLG/Topografische dienst Emmen

ecogroen advies

Jaar van inventarisatie: 2007 / 2008

BIJLAGE V: INVENTARISATIEKAARTEN VELDSPITSMUIS

Veldspitsmuis

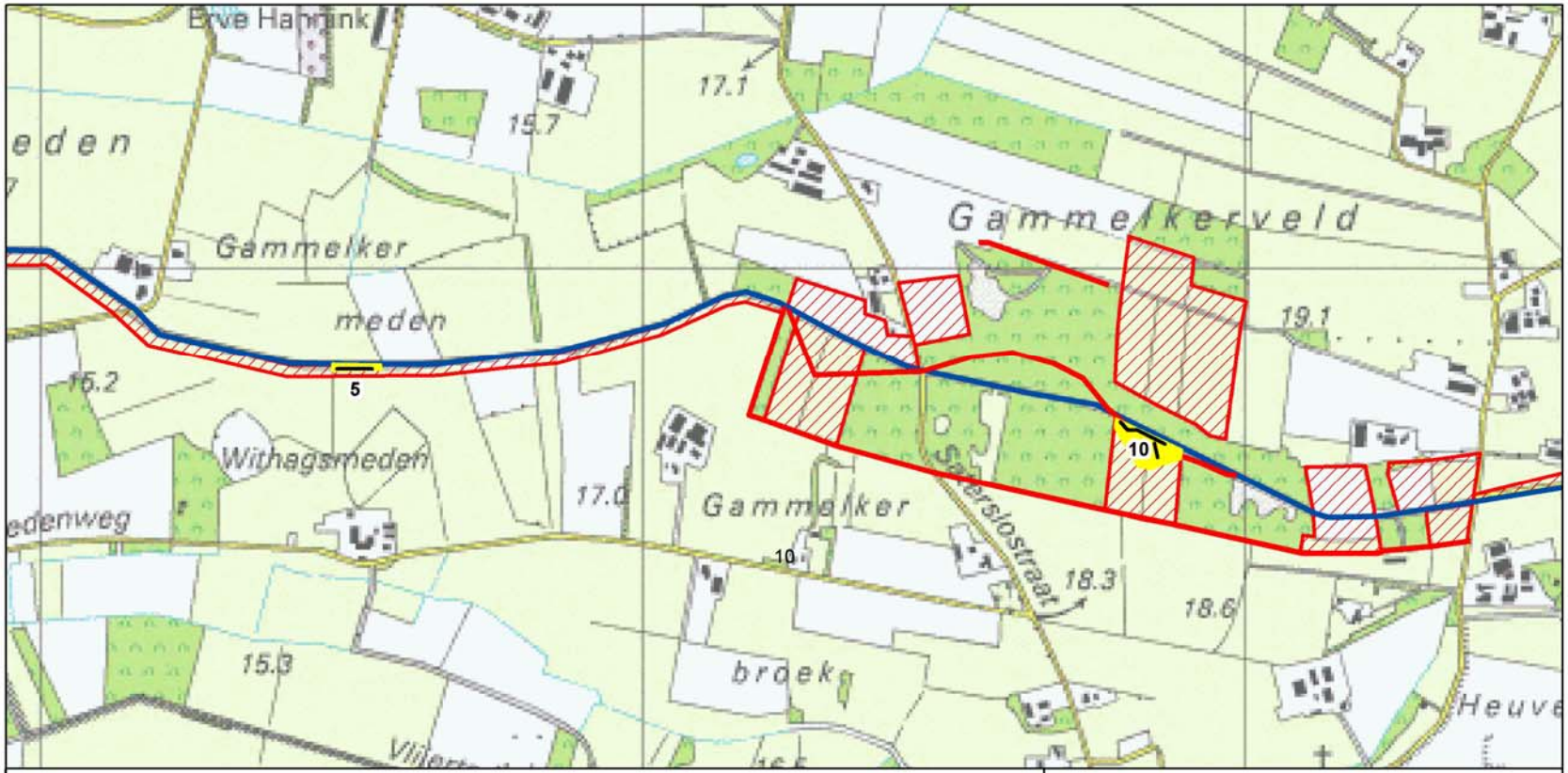
- Potentieel leefgebied
- 10 Raai met 10 vallen
- Onderzoeksgebied
- Onderzoeksgebied
- Huidige beektraject

Flora- en faunaonderzoek Gammelkerbeek

Datum	31-01-2008
Status	Definitief
Auteur	Ing. M. Wallink
Topografie	DLG/Topografische dienst Emmen

ecogroen advies

Jaar van inventarisatie: 2007 / 2008

Veldspitsmuis (midden)

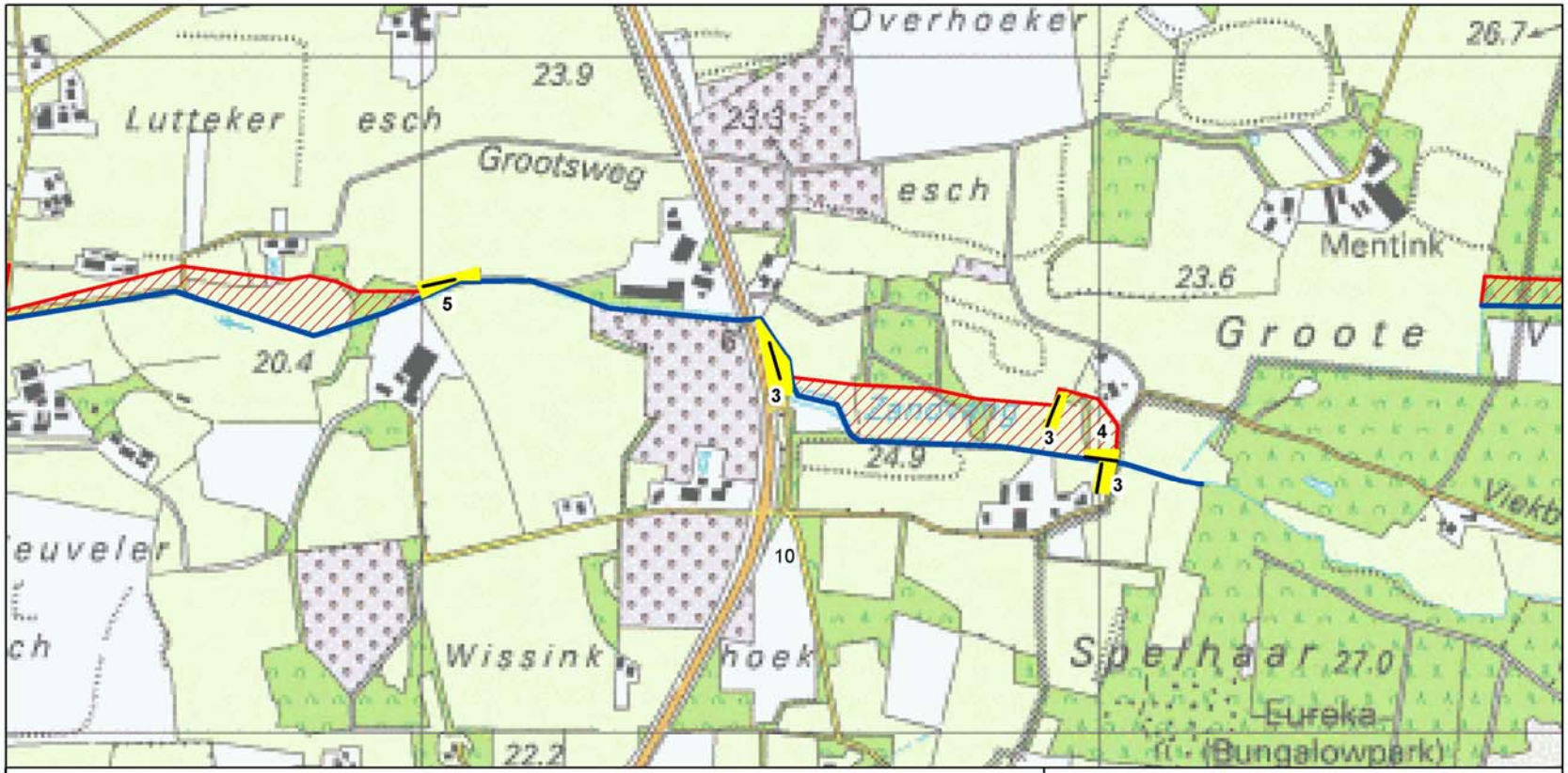
- Potentieel leefgebied
- 10 Raai met 10 vallen
- Onderzoeksgebied
- Onderzoeksgebied
- Huidige beektraject

Flora- en faunaonderzoek Gammelkerbeek

Datum	31-01-2008
Status	Definitief
Auteur	Ing. M. Wallink
Topografie	DLG/Topografische dienst Emmen

ecogroen advies

Jaar van inventarsatie: 2007 / 2008

Veldspitsmuis (oost)

- Potentieel leefgebied
- 10 Raai met 10 vallen
- Onderzoeksgebied
- Onderzoeksgebied
- Huidige beektraject

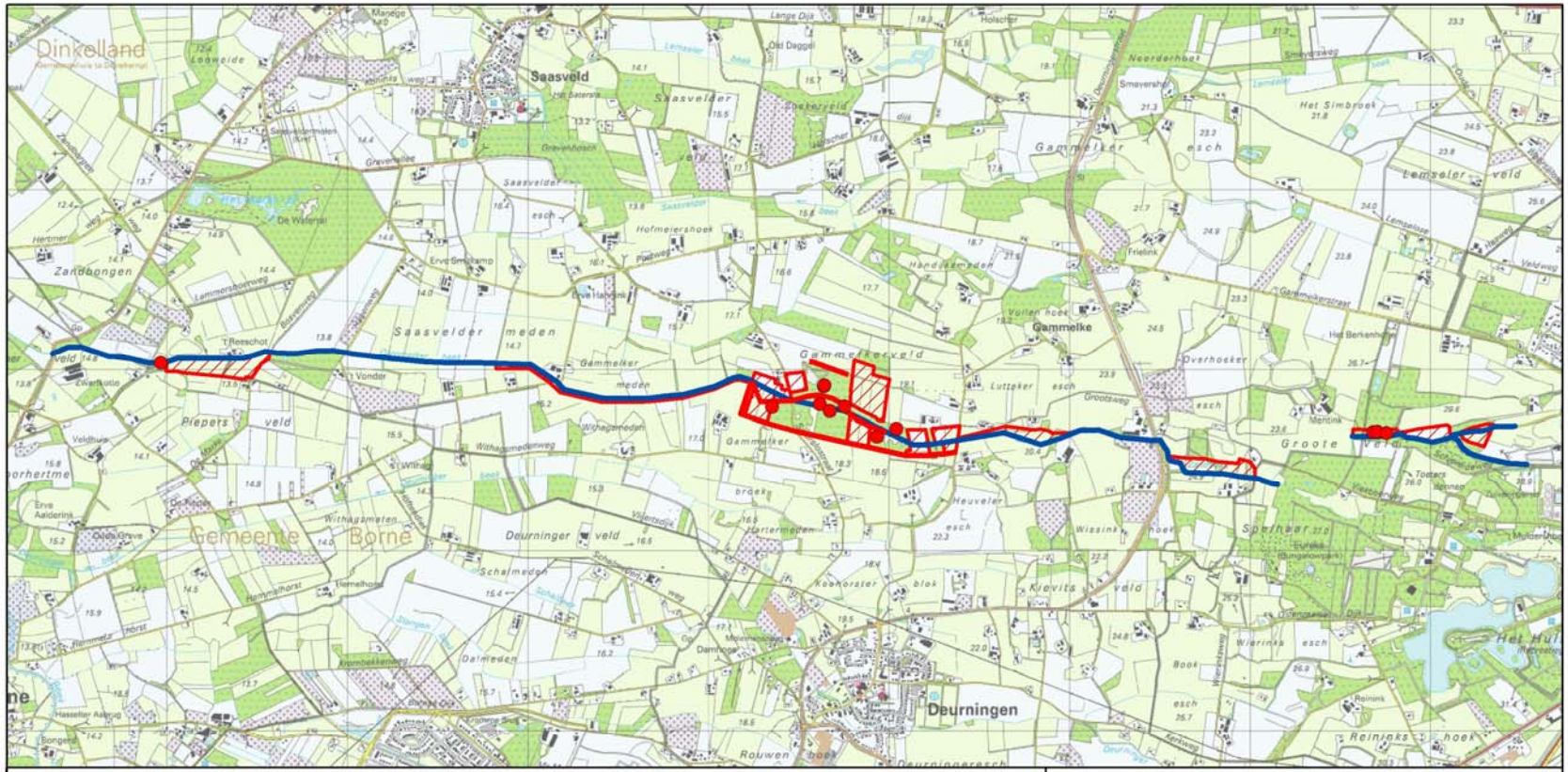
Flora- en faunaonderzoek Gammelkerbeek

Datum	31-01-2008
Status	Definitief
Auteur	Ing. M. Wallink
Topografie	DLG/Topografische dienst Emmen

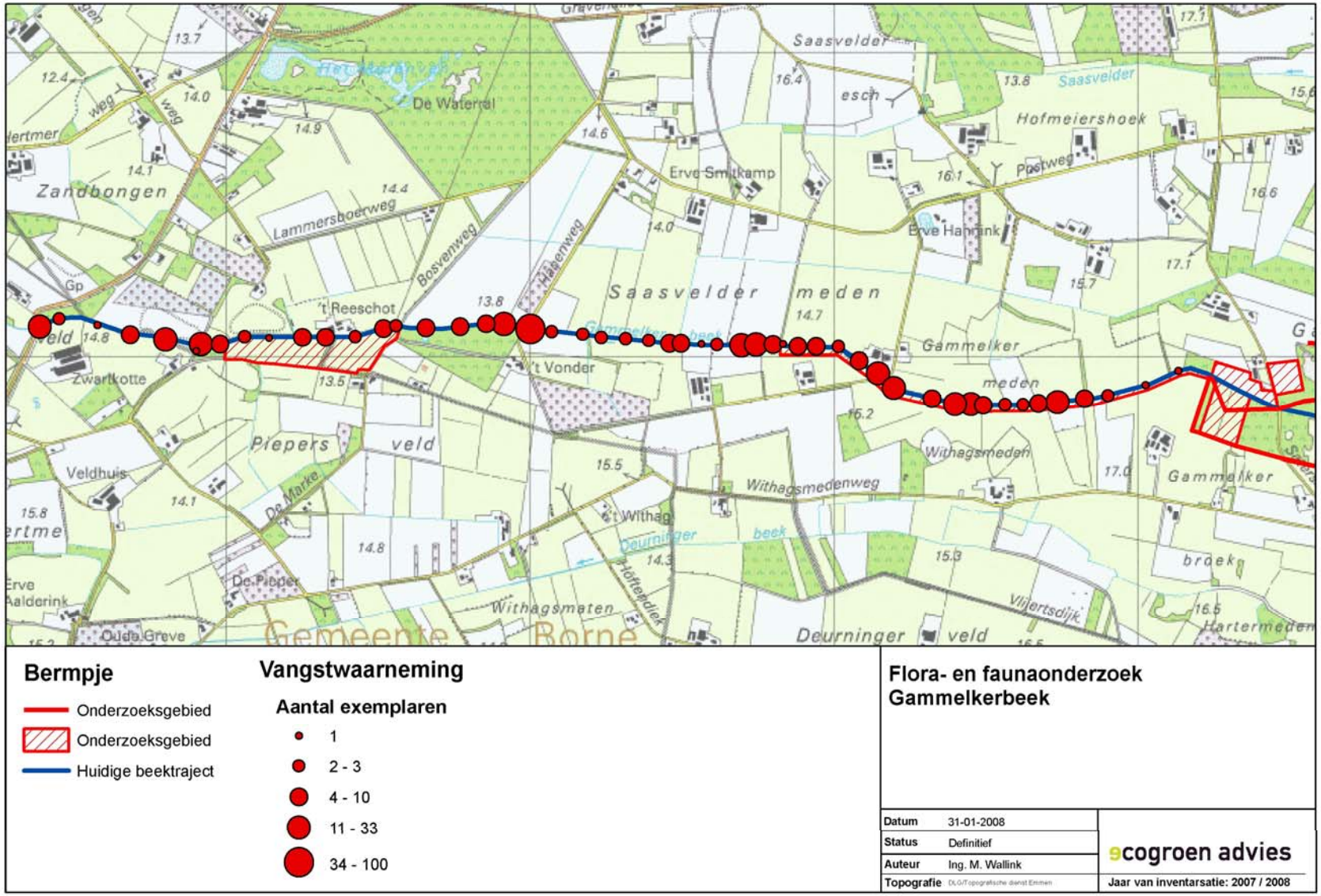
ecogroen advies

Jaar van inventarsatie: 2007 / 2008

BIJLAGE VI: INVENTARISATIEKAART GROTE BONTE SPECHT

BIJLAGE VII: INVENTARISATIEKAART BERMPJE

BIJLAGE VIII: FACTSHEET BERMPJE

Barbatula barbatulus

Flora- en faunawet: Tabel 2
Rode lijst: Thans niet bedreigd
Trend (voortplanting): Niet afgenomen
Zeldzaamheid (voortplanting): Vrij zeldzaam

Ecologie

Helder en stromend water in combinatie met schuilmogelijkheden zijn onmisbaar voor Bermpje. De soort vermijdt diep water en is vooral te vinden bij een waterdiepte tussen de 2 en 30 centimeter, De hoogste dichteden worden bereikt ronde de 25 cm. Bermpjes zijn echter ook nog te vinden tot een diepte van 70 cm. Het bermpje kan vrij goed tegen lage zuustofgehalten. De soort blijkt veelvuldige voor te komen in matig organisch vervuilde beken. De soort komt voor op veel bodemtypen voor. Het Bermpe houdt zich graag schuil op luwteplaatsen en heeft daarbij een voorkeur voor schaduwplekken tussen planten zoals fonteinkruiden, takken en ander dood hout. Anderse structuren zoals (kunstmatige) meanders, worden niet speciaal opgezocht door de soort.

Verspreiding

Het Bermpje is een karakteristieke vis van beken op pleistocene zandgronden in Drenthe, Overijssel, Gelderland, Noord-Brabant en Limburg. Verder zijn er vangsten gedaan in kleine, langzaam stromende rivieren zoals de Overijsselse Vecht en de Kromme Rijn. Het Bermpje is geen vis van de grote rivieren en ontbreekt ook in de lage gebieden van Noordwest-Nederland. Tot de jaren ’60 van de twintigste eeuw is het Bermpje nogal achteruitgegaan in verschillende Limburgste beken, maar na 1990 is de stand weer goed hersteld.

Storingsgevoeligheid en effectbeoordeling

Het Bermpje is gevoelig voor kanalisaties, stuwen en migratiebarrières. Daarnaast kan de waterkwaliteit een rol spelen bij eventuele achteruitgang van de soort. Bij het uitvoeren van werkzaamheden en baggeren nabij stuwen en bruggen dient zoveel mogelijk naar het kunstwerk toe uitgevoerd te worden. Door deze werkwijze worden Bermpjes, die een voorkeur hebben voor harde bodems, en andere kleine vissoorten richting stuw ‘gejaagd’ waar niet gebaggerd wordt. De minst kwetsbare periode voor het uitvoeren van werkzaamheden is de periode juli t/m september.

Bronvermelding & meer informatie over de soort

Bovenstaande tekst is grotendeels afkomstig van: Nie, E. de et al. (2006). “De Zoetwatervissen van Nederland Ecologisch bekeken”

BJLAGE IX: WETTELIJK KADER

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Met de Flora- en faunawet (FFW) is beoogd een geïntegreerd soortenbeschermingsregime te creëren dat voldoet aan de internationale verplichtingen. Doordat het verkrijgen van ontheffing en vrijstelling slechts mogelijk was onder bepaalde voorwaarden, werd de Flora- en faunawet na de inwerkingtreding al snel als belemmerend ervaren in het maatschappelijke verkeer.
De belemmerende factoren werden met name veroorzaakt, door het afwegingskader, dat ook voor zeer algemeen voorkomende soorten gold als b.v. Mol, Veldmuis, Bosmuis en Konijn. Dit zorgde voor onnodige belemmeringen van werkzaamheden en veel administratieve lastendruk.

Vanaf 23 februari 2005 is een wetswijziging van kracht geworden waarbij de mogelijkheden verruimd zijn voor het verlenen van ontheffing/ vrijstelling van de verbodsbepalingen in het kader van de FFW. Dit geldt met name voor de algemeen voorkomende soorten.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de FFW:
1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is.
5) Een aantal ongewervelden (o.a. insecten, libellen en kevers) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Verbodsbepalingen

De FFW kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8 van de FFW. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12 (zie kader). In hoeverre de verbodsbepalingen van toepassing zijn is afhankelijk van het beschermingsregime waartoe de soort behoort.

Algemene verbodsbepalingen voor beschermde inheemse soorten dieren en planten. Flora- en faunawet, artikelen 8 t/m 12.

Art. 8:	Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
Art. 9:	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
Art. 10:	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
Art. 11:	Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
Art. 12:	Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Drie beschermingsregimes planten- en diersoorten

Met ingang van het wijzigingsbesluit artikel 75 zijn drie verschillende beschermingsregiems van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. In alle gevallen is onverminderd de zorgplicht van toepassing:

'Ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora en fauna kunnen worden veroorzaakt, is verplicht dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of na te laten.'

Tabel 1 'Algemene soorten'
Onder deze groep vallen o.a. alle algemeen voorkomende beschermde zoogdieren, amfibieën en vaatplanten (in totaal 43 soorten). Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor deze soorten voor overtreding van de artikelen 8 t/m 12 van de FFW en hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden.

Tabel 2 'Overige soorten (gedragscode)'
Onder deze groep vallen een aantal minder algemene soorten (in totaal 101) en vogels. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor deze soorten voor overtreding van de artikelen 8 t/m 12 van de FFW, mits de activiteiten worden uitgevoerd op basis van een gedragscode. De gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring door de minister van LNV. De gedragscode geeft richtlijnen aan om schade aan de soort te voorkomen of te minimaliseren (Artikel 16c wijzigingsbesluit).

Voorheen was nooit vrijstelling mogelijk voor van nature voorkomende vogelsoorten. Nu kan alleen vrijstelling verkregen worden indien:
- sprake is van belang a) t/m d);
- sprake is van onopzettelijk verstoren (artikel 10) in geval van bij de wet genoemde belangen, en er geen wezenlijke invloed (significante effecten) is;
- In geval van belang g), behalve in de periode 15 maart-15 juli.

Tabel 3 'Soorten van Bijlage I AMvB Artikel 75 / soorten van Habitatrichtlijn Bijlage IV'
Onder de eerste groep vallen met name soorten die een kwetsbare status hebben (in totaal 37 soorten) en vogels (in geval niet gewerkt wordt met een gedragscode). Ze hebben een vergelijkbare bescherming als soorten van Habitatrichtlijn Bijlage IV.
Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling, is voor deze soorten ontheffing van de artikelen 8 t/m 12 van de FFW altijd noodzakelijk. De ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan drie criteria:
1. er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang[3)];
2. er is geen alternatief;
3. de activiteiten doen geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

De laatste twee criteria worden in het wijzigingsbesluit samengevat als 'zorgvuldig handelen', waarbij elke vorm van schade aan de soort voorkomen moet worden. Aan alle drie criteria moet gelijktijdig voldaan worden.
Voor activiteiten in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik, is het niet mogelijk voor artikel 10 van de FFW een ontheffing te verkrijgen. Voor de artikelen 8, 9, 11 en 12 geldt wel een vrijstelling, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode.

Rode lijsten
De Minister van LNV heeft ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd[4]. Voor Rodelijst-soorten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998
Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. Vanaf dat moment heeft Nederland de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving verankerd. Nederland zal aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging waarborgen rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van LNV. Daarnaast zal Nederland in de komende jaren voor alle gebieden die samen Natura 2000 vormen, beheerplannen opstellen.

[1] a) de bepalingen inzake de gemeenschappelijke markt en een vrij verkeer van goederen van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap; b) de bescherming van flora en fauna; c) de veiligheid van het luchtverkeer; d) de volksgezondheid of openbare veiligheid; e) dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten; f) het voorkomen van ernstige schade aan vormen van eigendom, anders dan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren; g) belangrijke overlast veroorzaakt door dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort; h) de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en in de bosbouw; i) bestendig gebruik; j) de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

[4] Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna

In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Voor een volledig begrip wordt verwezen naar de oorspronkelijke wetsteksten (www9.minlnv.nl ‘thema Natuurwetgeving’). Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend.